

Det sociale arbejde har ændret karakter. Omsorg og tilstedeværelse er blevet presset af 'management-bølgen', siger lektor Jesper Holst fra Institut for pædagogisk psykologi ved DPU. Han har svært ved at se formålet med, at medarbejderne skal dokumentere alting. Brugere bliver til tekst, og socialpædagogerne har mindre tid til hver bruger.

En hektisk ligegyldighed

* »Se her.«

Jesper Holst lader en bunke sammenklipsede papirer dumpe ned på bordet. På den forreste side står der med store bogstaver: »Samarbejdsplan mellem borgere, kommuner og involverede bo- og beskæftigelsestilbud.«

Bag den svære overskrift gemmer der sig i alt 23 sider. Hver eneste side indeholder små kasser, der skal udfyldes. Når en ny beboer flytter ind på et bo- og beskæftigelsestilbud, skal samtlige sider udfyldes. Alt fra den handicappede persons medicin over 'sociale historie' til 'langsigtede mål'.

Jesper Holst siger det ikke direkte. Men hans holdning er ikke til at tage fejl af: Den slags har taget overhånd. Han mener ganske enkelt, at socialpædagoger og andre social-arbejdere i Danmark bruger for meget tid på papirarbejde.

Eller som han selv formulerer det:

»Der skal laves handleplaner. Der skal være handleplansmøder. Indledende aftaler. Udviklingsplaner. Årsrapporter. Opfølgende møder. Fokuspunkter,

Man bør overveje at luge ud i antallet af projekter og i mængden af dokumentationsarbejde.

som man skal beskrive og indberette. Ved siden af alt det laver man projekter, som også skal dokumenteres og følges op på.«

Han kalder det for managementisering af det sociale arbejde og siger på slet skjult vestjysk:

»Jeg vil nok mene, at man bør overveje at luge slemt ud. Både i antallet af projekter og i mængden af dokumentationsarbejde.«

Jesper Holst er lektor ved Institut for pædagogisk psykologi på Danmarks Pædagogiske Universitet.

Han har i en årrække lavet projekter inden for socialt arbejde og er forfatter og medforfatter til flere bøger om emnet. Siden 1994 har han imidlertid haft en pause fra området. Han har brugt det meste af sin tid i Rumænien, Mongoliet og Nepal på udviklingsprojekter.

Da han vendte tilbage til Danmark i 2003, vendte han samtidig tilbage til sit gamle forskningsfelt på sociale institutioner og bo-miljøer.

Og der var sket noget.

»Mest af alt, hvad angår stemning og måden at arbejde på. Omdrejningspunktet i samtalerne mellem pædagogerne havde ændret sig. Fra at handle om omsorg og pædagogik, drejer det sig i dag mere om organisationsudvikling og projektstyring. Jeg vil ikke sige, at jeg var chokeret. Men det var en overraskelse for mig at opleve det.«

Brugere som projekter

Jesper Holst er i dag involveret i et større projekt i syv bomiljøer for handicappede uden verbalt sprog eller 'personer med funktionsnedsættelse', som han selv foretrækker at kalde det. Formålet er at forbedre kommunikationen med personer med handicap, så de får større indflydelse på deres eget liv. Det er blandt andet gennem dette feltarbejde, at han har sit billede af, hvordan management-forståelser er blevet en del af dagligdagen i bomiljøerne.

Men kritikken skal på ingen måde forstås som et angreb på pædagoger og andre ansatte. Mere som en kritik af en generel samfundsudvikling.

»Man decentraliserer ansvar. Men så forlanger myndighederne samtidig, at institutionerne kan stå til ansvar og dokumentere, hvad de gør. I det øjeblik myndighederne delegerer ansvar ud, så flyttes management-laget også tættere på brugerne.«

Han mener, at der er tale om en langsom bølge. Den begyndte at rulle midt i 80'erne i kølvandet på de store velfærdsdiskussioner.

Tankerne om at flytte ansvaret så tæt på brugerne som muligt og give de svage grupper i samfundet så stor indflydelse på deres eget liv som muligt blev først rigtig udmøntet ved serviceloven i 1998. Dermed holdt begreber som handleplaner og dokumentation deres endelige indtog.

»I bomiljøernes personalerum står der i dag ofte fem-seks computere. Her kan medarbejderne sidde

I bomiljøernes personalerum står der i dag ofte fem-seks computere, hvor medarbejderne kan sidde og lave deres dokumentationsarbejde.

og lave deres dokumentationsarbejde. Der er virkelig sket en forandring. Og det gør pædagogerne selv opmærksom på.«

Serviceloven blev evalueret i 2002. Resultatet var i det store hele positivt. De svage danskere havde fået mere indflydelse på eget liv, lød konklusionen. Men der var dog undtagelser. Blandt andet for handicappede personer uden noget sprog. Her kneb det. Pædagogerne talte hen over hovedet på folk, og personer med handicap blev slet ikke inddraget.

Det blev den direkte årsag til, at Jesper Holst i samarbejde med Socialt Udviklingscenter SUS i dag prøver at finde ud af, hvordan man kan sikre, at disse mennesker får større medindflydelse.

Men selv om implementeringen af serviceloven overordnet set har fået gode anmeldelser, så mener Jesper Holst, at 'styringsmekanismerne', som han kalder dem, har taget overhånd.

»Alle de her samarbejdsaftaler og handleplaner er ▶

Kravet om planlægning og dokumentation har taget overhånd i indsatsen over for personer med handicap. I stedet for at pleje de nære relationer, må personalet bruge tid foran computeren på at beskrive og indberette handleplaner, udviklingsplaner og årsrapporter.

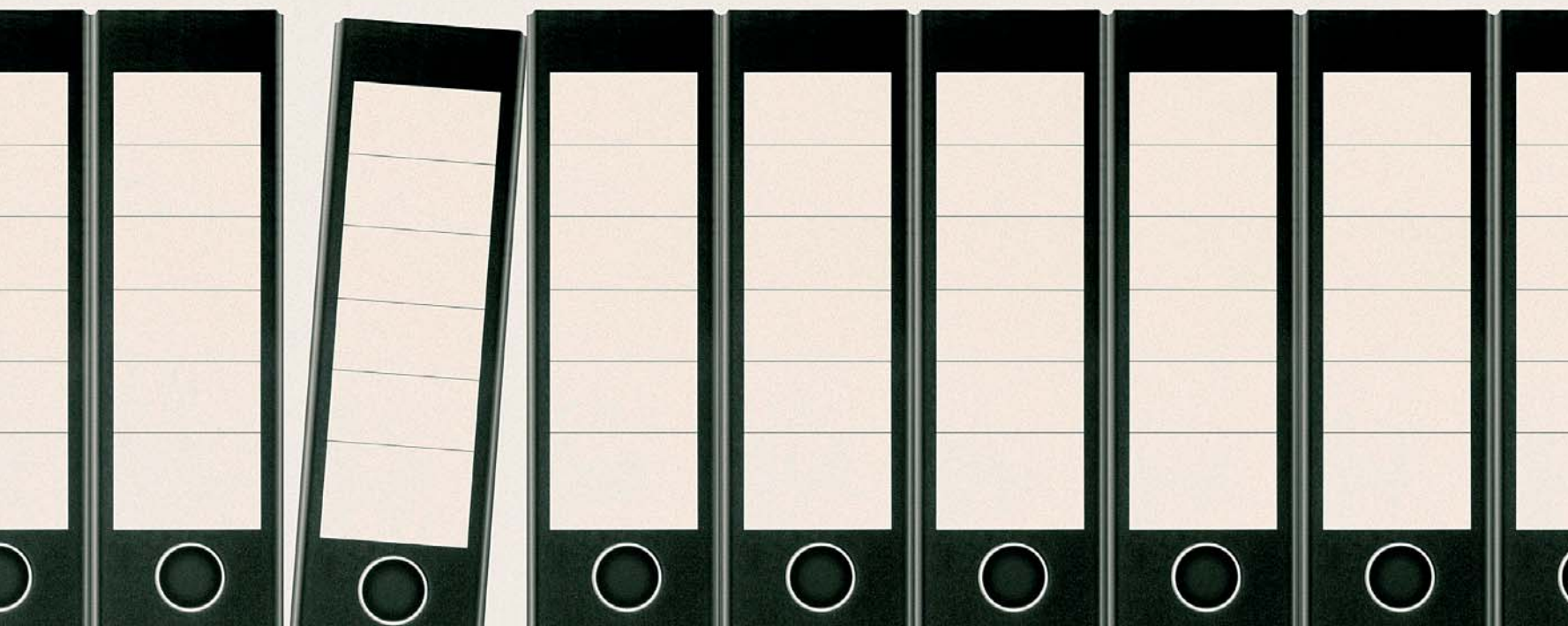

FOTO: CORBIS

En hektisk ligegyldighed

- jo i virkeligheden slags kontrakter mellem borgeren og systemet. I dag satses man på, at borgeren inden for de rammer, som aftales med systemet, skal tage ansvar for eget liv. Styre sig selv.»

Der er tendenser til, at den enkelte bruger bliver et projekt i stedet for et medlem.

»Ved siden af dette er der tendenser til, at den enkelte bruger bliver et projekt i stedet for et medlem. Brugere bliver projektliggjort.«

Jesper Holst rejser sig og søger ud mod en af væggene, der er dækket af bøger, ringbind og tidsskriftsholdere. Han hiver en rød tidsskriftsholder ud og lægger to nye papirer på det lille mødebord.

Noget skurrer

Det er et program for et seminar, hvor pædagoger fra forskellige bo-miljøer udveksler erfaringer. Eller rettere: Projekter.

Jesper Holst sætter sin finger et sted i programmet. Der står:

Helle, 28 år. 'Brug af ur'. Og derefter navnet på 'projektlederen'.

»Projekt Helle,« siger Jesper Holst med tydeligt mishag. »Der er ingen tvivl om, at hun er et projekt,« fastslår han.

Men spørgsmålet er, hvad der egentlig er galt med projekter. Og hvorfor ikke lære handicappede selv at kunne se på deres ur?

»Jeg har ikke noget imod projekter i sig selv. Det er mere omfanget. Der er opstået en form for hektisk ligegyldighed i bo-miljøerne. Der er så mange projekter der gennemføres projekter omkring hver enkelt bruger, og erfaringerne fra projekterne når sjældent at bundfælde sig. Det bliver projekter for projektdynamikkens egen skyld.«

Et andet problem er ifølge Jesper Holst, at mange projekter ligefrem er i konflikt med et andet projekt eller en anden dagsorden.

Han peger ned i programmet.

Line 20 år, 'øjeblikstræning'. Og derefter navnet på projektlederen.

»Det er en pige, der ikke bryder sig om øjenkontakt. Derfor kører man en træning med hende. Hver gang hun ser træneren i øjnene, får hun en belønning i form af en chokoladeknap.«

Han holder en kunstpause. Som for at lade pointen falde på plads af sig selv.

»Der er ikke noget, der siger, at man skal have øjenkontakt. Hvorfor er det så vigtigt, at hun får øjenkontakt? Det er noget, socialpædagogerne bestemmer. De tager ligesom magten i den situation.«

Men det er måske mest af alt midlerne, Jesper Holst ikke bryder sig om. Træningen.

»For mig er det ren adfærdsregulering. Ren træning. I mine øjne bliver beboeren til et objekt, som socialpædagogerne sætter mål for og siger: 'Nu træner vi'. Der sker en objektgørelse. Man behandler ikke andre mennesker som subjekter, men objekter.

Det er ligesom, når ens egne børn bliver til projekter. Eller ens ægteskab. Når menneskeligt samvær bliver et projekt. Så er der noget, som skurrer.«

Han trækker vejret dybt ind for at samle kræfter til at besvare det næste hvorfor?

»Man mister nogle af de nære relationers kvaliteter.«

'På et rigtigt kasino'

»Når pædagogerne skal dokumentere alting, bliver der rent fysisk mindre tid med brugerne. Brugere bliver til tekst. Det handler vel om nærvær, der går tabt.«

Man mister nogle af de nære relationers kvaliteter.

Så rejser han sig pludselig igen. Denne gang for at finde et godt eksempel. Han lægger en to sider lang handleplan for en mand med handicap på bordet. Planen er opdelt i afsnit som: 'Mit forhold til mine kammerater i hus 28' og 'min økonomi'. Under af-

Jesper Holst

er lektor i ved Institut for pædagogisk psykologi, Danmarks Pædagogiske Universitet. Han har blandt andet beskæftiget sig med specialpædagogik, socialpædagogik og livskvalitet for personer med handicap. Han har været tilknyttet en række udviklingsprojekter i Rumænien, Mongoliet og Nepal.

snittet med overskriften 'mine ønsker om fremtiden', står der blandt andet:

'Jeg har et stort ønske om at komme på et rigtigt kasino i København og bruge 500 kroner.'

»Det bærer præg af, at det er brugeren, der er pennefører. Det er et vigtigt papir for brugeren selv,« siger Jesper Holst og ser tilfreds ud.

Som udgangspunkt har han nemlig ikke noget imod handleplaner eller alle de andre dokumenter, der skal udfyldes. Det kan både udvikle personalet og give brugeren mere indflydelse.

»Men man bør hele tiden spørge sig selv, hvad er det godt for. I dag er der mange tilfælde, hvor pædagoger udfylder standardformularer alene for forvaltningens skyld. Det er i hvert fald ikke godt for ret meget.« ▲

Jacob Berner Moe
asterisk@dpu.dk